

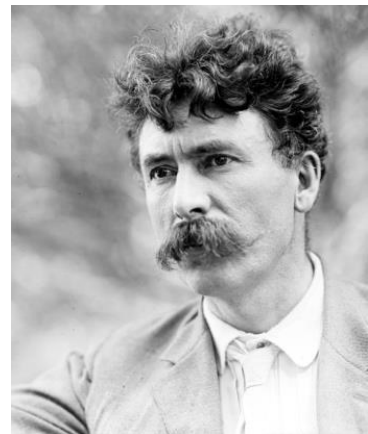
CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

Karpatské Centrum Woodcraftu

Dobré Praktiky

WOODCRAFT

Woodcraft a Tramping

Časť A) Zakladatelia : Ernest Thompson Seton a woodcraft

Ernest Thompson Seton, známy ako spisovateľ príbehov o zvieratách a náčelník amerických skautov, bol otcom a zástancom ducha woodcraftu.

Ernest Thompson Seton (1860-1946) vyrastal v Toronte (hoci sa narodil v South Shielde, grófstvo Durham, Anglicko). Bol synom staviteľa lodí, ktorý po strate značného množstva peňazí odišiel do Kanady, aby vyskúšal poľnohospodárstvo. Ani v tomto prípade nebol úspešný a tak sa jeho otec zamestnal ako účtovník. Macleod (1983: 6) zaznamenáva, že veľká časť imaginatívneho života Ernesta Thompsona Setona vo veku od desiatich do pätnástich rokov sa sústreďovala v zalesnených roklinách na okraji mesta, „kde si postavil malú chatku a strávil dlhé hodiny štúdiom prírody a fantazírovaním o Indiánoch“. Jeho otec bol panovačný a emocionálne vzdialený - snažil sa odvieť Setona od jeho lásky k prírode na konvenčnejšie kariérne cesty. Seton prešiel pubertou neskoro a trpel sociálnymi hendikepmi, ktoré so sebou prináša pomalý vývoj. Utiekal preto často do prírody pre útechu“ (tamže: 7).

Už v mladom veku sa uňho prejavil značný talent pre maľbu a ilustráciu a tak získal štipendium na Kráľovskej akadémii umení v Londýne. Štipendium sa mu však nepodarilo dokončiť (čiastočne pre zlý zdravotný stav). Jeho dcéra zaznamenáva, že jeho prvá návšteva Spojených štátov bola v decembri 1883. Ernest Thompson Seton odišiel do New Yorku, kde sa stretol s mnohými prírodovedcami, ornitológmi a spisovateľmi. Odvtedy až do konca 80. rokov 19. storočia delil svoj čas medzi Carberry, Toronto a New York - stal sa uznávaným

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

umelcom divokej prírody (Seton-Barber bez dátumu). V roku 1902 napísal prvý zo série článkov, ktorými začalo hnutie Woodcraft (publikované v časopise Ladies Home Journal). V tom istom roku pozval skupinu chlapcov do tábora na svojom pozemku v Connecticute a experimentoval s woodcraftom a kempovaním v indiánskom štýle. Svoje nápady okolo woodcraftu však začal rozvíjať od 80. rokov 19. storočia.

V roku 1910 sa Ernest Thompson Seton stal predsedom zakladajúceho výboru skautov Ameriky (Boy Scouts of America). Ako súčasť svojej angažovanosti napísal prvú príručku (obsahovala materiál z knihy Roberta Baden-Powella Scouting for Boys). Slúžil ako náčelník od roku 1910 do roku 1915. Ako povedala jeho dcéra, „Setonovi sa nepáčili vojenské aspekty skautingu a skautingu ako hnutiu sa zase nepáčil dôraz na tradície Indiánov u Setona. Po prvej svetovej vojne militaristi zvíťazili a Seton odstúpil zo skautingu. V roku 1915 oživil Woodcraft ako koedukovanú organizáciu - Ligu Woodcraftu Ameriky (Woodcraft League of America) - ako koedukačný program otvorený pre deti vo veku od 4 do 94 rokov.

Duchovný odkaz a zásady Woodcraftu : Deväť hlavných princípov woodcraftu

Ernest Thompson Seton v roku 1910 prvýkrát uviedol to, čo považoval za „hlavné princípy“ woodcraftu. Táto verzia bola v roku 1927 vo vydaní "Svitku brezovej kôry" (The Birch Bark Roll)

(1) **Toto hnutie je v podstate zamerané na aktívnu rekreáciu.**

(2) Život v tábore. Kempovanie je jednoduchý život zredukovaný na skutočnú prax, ako aj vyvrcholenie života v prírode.

(3) **Samospráva s vedením dospelých.** Kontrola zvonku je zbytočná vec, keď ju môžete získať zvnútra. V rámci možností teda robíme tieto tábory samosprávnymi. Každý riadny člen má preto hlas vo veciach spoločných.

(4) **Mágia ohňa.** Čo je to tábor bez táboráku? -- žiadny tábor, ale chladné miesto v krajine, kde niektorí ľudia náhodou majú nejaké veci... Táborák... je ústredným centrom všetkého primitívneho bratstva. Neprestaneme používať jeho magické sily.

(5) **Ciele Woodcraftu.** Uvedomujúc si, že hlavným cieľom vzdelávania je charakter a nie učenosť, hľadali sme také aktivity, ktoré rozvíjajú najlepší charakter, najlepšiu fyzickú kondíciu a ktoré je možné budovať v prírode, čo vyjadrené jedným slovom vedie k človečenstvu.

(6) **Ocenenia podľa noriem.** Princíp súťaživosti je zodpovedný za mnoho zla. Vidíme to dnes na našich vysokých školách, kde sa vynakladá všetko úsilie na objavenie a rozvoj šampióna, pričom sa zanedbáva veľké množstvo študentov, to znamená, že tí, ktorí potrebujú fyzický rozvoj, nedostanú pomoc tí, ktorí ju nepotrebujú, sú príliš podporovaní. Výsledkom je veľa nezdravosti mnohých druhov. Dalo by sa tomu vyhnúť, keby sme sa snažili priviesť všetkých jednotlivcov k určitému štandardu. V našich nesúťažných testoch nepriateľmi nie sú „tí druhí“, ale čas a priestor, sily prírody. Snažíme sa neznižovať ostatných, ale pozdvihnúť seba. Hoci uplatnenie tohto princípu by ukončilo mnohé zlo, v súčasnosti demoralizuje vysokoškolskú

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

atletiku. Preto sú všetky naše Ocenenia udeľované podľa svetových štandardov. (Ceny nie sú ocenenie.)

(7) **Osobné vyznamenanie za osobné úspechy.** Láska k sláve je najsilnejším motívom divochov. Od civilizovaného človeka sa očakáva, že nájde vo vyššom princípe svoj hlavný impulz. Ale tí, ktorí veria, že muži našej rasy, nehovoriac o chlapcoch, sú civilizovaní v tomto najvyššom zmysle, by boli veľmi prekvapení, keby boli konfrontovaní s číslami. Napriek tomu ľudská slabosť môže byť dobrým materiálom, s ktorým sa dá pracovať, čeliť faktom takým, aké sú. Všetci majú šancu na slávu prostredníctvom štandardov a my to prezentujeme osobnými dekoráciami, ktoré všetci môžu vidieť, mať a po ktorých túžia.

(8) **Hrdinský ideál.** Chlapec vo veku desať až pätnásť rokov, podobne ako divoch, je vo svojich ideáloch čisto fyzický. Nevie, či som niekedy stretol chlapca, ktorý by nebol radšej John L. Sullivan ako Darwin alebo Tolstoj. Preto prijímam skutočnosť a snažím sa mať na zreteli ideál, ktorý je fyzický, ale aj čistý, mužný, hrdinský, už známy a vedie s istotou k vyšším métam.

(9) **Malebnosť vo všetkom.** Tomu by sa mal pripisovať veľmi veľký význam. Pôsobenie malebnosti je magické a o to jemnejšie a neodolateľnejšie, že na prvý pohľad nie je rozumné. Čaro titulov a pestrých kostýmov, krásy v obradoch, frázach, tanci a piesňach sa využíva všetkými spôsobmi.

prevzaté od Ernesta Thompsona Setona (1927) Svitok brezovej kôry. Celé znenie nájdete na: www.inquiry.net/adult_association/seton/bow/9_principles.htm

Ernest Thompson Seton čerpal z myslenia spisovateľov ako G. Stanley Hall, napríklad pomocou svojich myšlienok okolo „rekapitulácie“ ako odôvodnenia pre kempovanie. Podľa Macleoda (1983: 131) prišiel na svoj indiánsky motív z dvoch smerov:

Po prvé, nestaral sa len o zachovanie zdrojov pre ľudskú potrebu, panujúcu formu ochrany, ale aj o ochranu ekologickej rovnováhy prírody vo voľnej prírode. Veril, že americký Indián žil v súlade s týmito rovnováhami, zatiaľ čo biely muž ich zničil. Po druhé, v reakcii na svojho otca Seton vyzdvihol prirodzené pud; táto predispozícia v kombinácii so záujmom o správanie zvierat ho viedla k tomu, že prijal Hallovu inštinktovú psychológiu a myšlienku chlapčenskej divokosti. Ale namiesto toho, aby Seton videl „divokosť“ len ako priečku na rebríku k civilizácii, ako to urobil Hall, začal si Seton vážiť život Indiánov ako cieľ sám osebe, až kým v roku 1915 nenavrhol Červenú lôžku, aby sa muži naučili ducha indiánskeho náboženstva.

Prístup, ktorý navrhol, využíval kempovanie a rôzne ceremónie, hry a ocenenia. Je príznačné, že Ernest Thompson Seton nasledoval zvyčajnú cestu staviteľov postáv tým, že nasledoval kázanie konvenčnej morálky. Rozhodujúce je, že všetky funkcie označil za voliteľné a dôrazne hľadel na spolkový život skupiny (pozri vyššie uvedené zásady).

Ernest Thompson Seton urobil významný dojem na Roberta Baden-Powella – a jeho myslenie ovplyvnilo spôsob, akým uvažoval o organizácii a podobe skautingu. V rokoch 1904 a 1906 navštívil Britániu, aby propagoval svoju prácu v oblasti woodcraftu – a neskôr mal tvrdiť, že Baden-Powell mu ukradol „veľa základných myšlienok skautingu“ (Rosenthal 1986: 71). Seton tiež veril, že Baden-Powellovo použitie „Buď pripravený“ „bolo zjavnou prípravou na vojnu, záväzkom, ktorý podľa jeho názoru zdieľala celá skautská organizácia vo svojich aktivitách, rétorike a zásadách neochvejnej poslušnosti voči skautským vodcom“ (op cit.). Stručne povedané, veril, že Baden-Powell zradil ducha woodcraftu. Jeho nápady inšpirovali aj

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

odštiepené skupiny od skautov, ako napríklad Rád rytierov woodkrafu Ernesta Westlaka (založený v roku 1916) a Kibbo Kift Kindred Johna Hargravea (založený v roku 1920). Woodcraft League of America sa rozrástla na približne 5000 členov – ale „organizačná laxnosť“ a možno aj výstrednosť Setonových myšlienok bránili trvalému rastu“ (Macleod 1989: 239).

Ďalšie čítanie a referencie

Macleod, DI (1983) Budovanie charakteru v americkom chlapcovi. Skauti, YMCA a ich predchodcovia, Madison: Wisconsin University Press.

Rosenthal, M. (1986) Továraň na charakter. Baden-Powell a počiatky skautského hnutia, Londýn: Collins.

Seton, ET (1903) Dvaja divosi, New York: Grosset a Dunlap (1911 edn.).

Seton, ET (1906) Svitok brezovej kôry . The Birch Bark Roll of the Woodcraft Indians: obsahujúci ich ústavu, zákony a skutky, New York: Doubleday, Page and Co. Online (verzia z roku 1927): http://www.inquiry.net/adult_association/seton/birch_bark_roll/index.htm

Seton, ET (1948) Cesta umelca- prírodovedca (Trail of an Artist-Naturalist. Autobiografia Ernesta Thompsona Setona, New York.

Seton, ET (1949) To najlepšie od Ernesta Thompsona Setona / vybral W. Kay Robinson, Londýn: Hodder a Stoughton.

Seton-Barber, D. Krátka biografía Ernesta Thompsona Setona, Inštitút Ernesta Thompsona Setona, <http://www.etsetoninstitute.org/BIOBYDEE.HTM>, prístupná 12. júna 2002.

Wadland, JH (1978) Ernest Thompson Seton: Človek a príroda v progresívnej ére 1880-1915, New York.

Odkazy

Inštitút Ernesta Thompsona Setona: užitočná zbierka materiálov o Setone a Woodcrafe.

Seton bol prvým priekopníkom modernej školy písania beletrie o zvieratách, jeho najobľúbenejším dielom je Divoké zvieratá, ktoré poznám (1898), ktoré obsahuje príbeh o zabití vlka Loba. Neskôr sa zapojil do literárnej debaty známej ako polemika o falšovaní prírody po tom, čo John Burroughs v roku 1903 publikoval článok v Atlantic Monthly, v ktorom útočil na autorov sentimentálnych zvieracích príbehov. Kontroverzia trvala štyri roky a zahŕňala významné americké environmentálne a politické osobnosti tej doby, vrátane prezidenta Theodora Roosevelta.[6]

V roku 1931 sa stal občanom Spojených štátov amerických. Seton bol spojený s umeleckou a literárnou komunitou v Santa Fe v polovici 30. a začiatkom 40. rokov 20. storočia, ktorá zahŕňala skupinu umelcov a autorov vrátane autora a umelca Alfreda Moranga, sochára a hrnčiara Clema Hulla, maliara Georgia O'Keeffe, maliara Randalla Daveyho, maliar Raymond Jonson, vedúci skupiny Transcendental Painters Group, a umelec Eliseo Rodriguez.[7]

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

Zomrel v Seton Village na severe Nového Mexika vo veku osemdesiatšesť rokov. Seton bol spolopnenny v Albuquerque. V roku 1960, na počesť jeho 100. narodenín a 350. výročia Santa Fe, jeho dcéra Dee a jeho vnuk Seton Cottier (syn Anye) rozprášili popol nad Seton Village z lietadla.[8]

Na ranči Philmont Scout sa nachádza Seton Memorial Library and Museum. Na hrade Seton v Santa Fe, ktorý Seton postavil ako svoje posledné bydlisko, sa nachádzali mnohé z jeho ďalších predmetov. Zrub Seton v roku 2005 vyhorel; našťastie všetky umelecké diela, rukopisy, knihy atď. boli uložené do skladu skôr, ako sa mala začať renovácia.[9]

Akadémia pre lásku k učeniu, vzdelávacia organizácia v Santa Fe, získala zrub Seton a jeho obsah v roku 2003. Nové Academy Center, ktoré sa otvorí v roku 2010, bude zahŕňať galériu a archívy s umeleckými dielami a inými materiálmi ako súčasť Seton Legacy. Projekt Seton Legacy Project zorganizoval veľkú výstavu o Setonovom otvorení v Historickom múzeu v Novom Mexiku 23. mája 2010. Výstavu bude sprevádzať katalóg s názvom Ernest Thompson Seton, život a odkaz umelca a ochrancu prírody od Davida L. Witt.

Časť B) Zakladatelia : Lord Baden-Powell a skauting

Lord Robert Baden-Powell (22. februára 1857 – 8. januára 1941) bol vojak, spisovateľ a zakladateľ svetového skautingu. Bol šiestym z ôsmich synov spomedzi desiatich detí. Jeho otec pôsobil ako savilovský profesor geometrie na Oxfordskej univerzite a zomrel, keď mal Robert iba tri roky. Jeho prvým úvodom do skautských zručností bolo prenasledovanie a varenie ulovených zvierat a vyhýbanie sa učiteľom v blízkych lesoch, ktoré boli pre školu, ktorú navštevoval, prísne zakázané. Tiež hral na klavíri a husliach, bol talentovaným umelcom s určitým nadaním a mal rád herectvo. Prázdniny zvyčajne trávil na jachtárskych alebo kanoistických výpravách so svojimi bratmi.

Baden-Powell slúžil v britskej armáde od roku 1876 do roku 1910 v Indii a Afrike. V roku 1899, počas druhej búrskej vojny v Južnej Afrike, Baden-Powell úspešne bránil mesto pri obliehaní Mafeking. Búrska armáda s viac ako 8 000 mužmi ho a jeho jednotky obkľúčila. Aj keď bola posádka v úplnej presile, odolávala obliehaniu 217 dní a veľa z toho možno pripísať niektorým

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

prefikánym vojenským podvodom zavedeným na príkaz Baden-Powella ako veliteľa posádky. V dôsledku toho sa Baden-Powell stal doma národným hrdinom.

Po návrate domov Baden-Powell zistil, že jeho vojenský výcvikový manuál „Nástroje pre skauting“ sa stal niečo ako bestsellerom a používali ho učitelia a mládežnícke organizácie. Po stretnutí so zakladateľom Brigád chlapcov (Boys' Brigade) Sira Williama Smitha sa Baden-Powell rozhodol prepísať Aids to Scouting tak, aby vyhovovali mladým čitateľom, a v roku 1907, aby otestoval niektoré zo svojich myšlienok usporiadal tábor na ostrove Brownsea pre 22 chlapcov zo zmiešaného sociálneho prostredia. Tento tábor sa považuje za začiatok skautského hnutia.

Skauting pre chlapcov („Scouting for Boys“) bol následne vydaný v roku 1908 v šiestich častiach. Chlapci spontánne vytvorili skautské oddiely a skautské hnutie sa začalo rapídne šíriť. stalo sa najskôr národnou a čoskoro medzinárodnou posadnutosťou.

Hoci mohol pokračovať vo vojenskej kariére, Baden-Powell sa v roku 1910 rozhodol odísť z armády na radu kráľa Edwarda VII., ktorý navrhol, že by mohol lepšie slúžiť svojej krajine propagáciou skautingu.

Baden-Powell pod svojim vedením priniesol skauting mládeži celého sveta a svetové skautské hnutie rástlo. Do konca roku 1910 bolo v Anglicku vyše 100 000 skautov. V roku 1922 bolo viac ako milión skautov v 32 krajinách a do roku 1939; počet skautov vzrástol na viac ako 3,3 milióna. Baden-Bowell sa stal patrične známym ako „ náčelník skautov sveta“.

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

Časť C) Tramping : Unikátne (ne)hnutie Československa

Trampovanie (iné názvy: **tramping**, hovorovo **tramp**, slangovo **čunder**; osoba, ktorá trampuje sa volá **tramp** alebo slangovo **čundrák**) je v širšom zmysle rekreačné táborenie v prírode (pôvodne v divočine), obyčajne spojené s pešou turistikou.^[1] V užšom zmysle ide o spôsob trávenia voľného času, ktorý je inšpirovaný westernovými filmami a knihami^[2], hnutím **skautov**^[3] a **woodcraftom**^[4] Vyskytuje sa napríklad v Česku, na Slovensku, v Austrálii a na Novom Zélande (tam pod názvom *tramping*).

Celkom osobitý je tramping na územiach bývalého Česko-Slovenska. Český tramping je podľa mnohých názorov hnutie, ktoré nemá v dejinách európskych národov obdobu. Z niektorých zdrojov možno zistiť, že sa trampske hnutie objavilo aj v iných krajinách. V tomto prípade však nejde o tramping, ale iba o rôzne formy voľného túlania, pobytu v prírode, založené na zásadách či pravidlách iných hnutí, z ktorých tramping nesporne vychádzal.^[3]

Trampovanie sa vyvíjalo od začiatku 20. storočia v bývalom Česko-Slovensku, najprv v Česku a potom aj na Slovensku. Zahŕňa najmä **táborenie** v prírode, často bez **stanu**, len v **spacích vakoch** ustlaných často pri **ohni**. Môže byť spojené s pešou **turistikou**, prípadne s **autostopom**. Priaznivci trampingu na výlety vyrážajú často na ľahko, vo väčšine prípadov len so spacím vakom a nožom a lyžicou, **jedlo** si často zaobstarajú z okolitej prírody. Významnou charakteristikou hnutia je trampska hudba, ktorá sa žánrovo prekrýva s folkom a susedí s country. Typické býva aj oblečenie, ktoré sa podobá buď štýlu westernového odievania, alebo preberá maskáče či iné prvky z výstroje vojakov.

Slovo "tramp"

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

Prví trampí sa začali objavovať v období **prvej svetovej vojny**. Boli to starší skauti (roveri), ktorým prestal vyhovovať prísny poriadok **skautskej organizácie**, ale mali vzťah k prírode a romantike. Názov tramp sa zatiaľ ešte nepoužíval. Hovorilo sa im divokí skauti.^[5]

Pojem tramp pochádza z angličtiny a používal sa v Amerike ako označenie pre tuláka, alebo sezónneho robotníka, často človeka nerešpektujúceho všeobecne zaužívané **konvencie** okolitej spoločnosti, či osobu pohybujúcu sa na okraji spoločnosti a vyhýbajúcu sa zaužívaným spoločenským uznaniám a povinnostiam. Bežne išlo o osobu bez majetku či spoločenského postavenia.

Pojem „tramp“ vstúpil do češtiny pravdepodobne prevzatím tohoto termínu z dobových prekladov románov Jacka Londona začiatkom minulého storočia. Všeobecne sa ako zdroj pre tento pojem uvádza **Londonov** román Cesta (The Road). Ďalšou inšpiráciou boli dobové knihy a filmy tematicky čerpajúce z prostredia Divokého západu, napríklad romány Karla Maya, Zane Greya, Jacka Shaefera, **R. L. Stevenson**, a rôznych iných prekladov, prevažne amerických autorov.

Trampovanie sa označuje aj slangovým výrazom *čunder* resp. *čundrák*, z pôvodne nemeckého „tschundern“ – „túlať sa“. Pojem „čundrák“ bolo pôvodne pomerne hanlivé označenie, neskôr svoj hanlivý význam stratil a zľudovel.

Vznik a vývin

Tramping je výrazne spoločenský fenomén, typický a charakteristický pre české a slovenské mestské a priemyselné aglomerácie po vzniku samostatného Česko-Slovenska. Tramping vždy priťahoval najmä obyvateľov miest s technickou orientáciou v zmysle vzdelania či zamestnania.^[6] Označuje neorganizované hnutie, ktorého jadrom sú prevažne tínedžeri. Tramping ako hnutie im umožňuje realizovať svoje predstavy o živote. Napĺňa klasické túžby mladých ľudí po romantike, dobrodružstve, vzťahoch založených na priateľstve a vzájomnej dôvere malých skupín, po jednoduchom, zrozumiteľnom a prírodnom spôsobe života, ktorý si môžu dospievajúci tínedžeri, inak zväzovaní **konvenciami** mestskej spoločnosti, vytvárať podľa svojich predstáv.

Prví trampovia bývali zvyčajne ľudia pochádzajúci z chudobnejších sociálnych vrstiev a nezamestnaní, ktorým tento spôsob života spoločensky vyhovoval. Neskôr, keď sa hnutie popularizovalo v širších vrstvách slovenskej spoločnosti, tak sa k trampom pridávali aj tínedžeri zo stredných vrstiev, módne i z vyšších spoločenských vrstiev, tzv. „astrachánskych“.

Meštiakom s autami a s prepychovým pohodlím na výlete sa hovorilo „mastniaci“ (z čes. mastňáci), lebo zostal po nich neporiadok a mastné papiere. Trampí mali naopak úctu k prírode, po ich táborení nebolo väčšinou ani stopy, lebo všetko po sebe upratali.

Trampí postupne objavovali vtedy ešte neosídlenú prírodu najmä v južnom okolí Prahy, predovšetkým v povodí riek **Vltavy** a **Sázavy**, neskôr aj v povodí rieky **Berounky** či v hlbokých lesoch na **Brdoch** či na ich lesnatom predhorí alebo na hrebeňoch. Tramping sa neskôr rozšíril v menšej či väčšej miere do všetkých kútov bývalého Česko-Slovenska. V povodí Vltavy a

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

Sázavy potom tiež vznikli prvé osady, podľa vzoru osád pri osídľovaní Západu. Dobrodružné predstavy a romantická fantázia viedli trampov k vytvoreniu vymysleného, polofiktívneho sveta. Dávali si americké krstné mená napr. Harry, Betsy, Eddie, Grizzly a Jack. Takisto "premenovávali" miestne zemepisné názvy na Dakota, Hiawatha, Gold River atď.^[7]

Dejiny

Najstaršia známa trampska osada bola založená okolo roku 1918 na Vltave v mieste zvanom Svätajánske prúdy, dnes zatopenom pod hladinou Štěchovickej priehradnej nádrže (súčasť Vltavskej kaskády). Pôvodne bezmenná skupinka bývalých pražských skautov časom z recesie premenovala miesto, kam jazdili cez víkendy, na „Roaring Camp“ (Tábor ŕvavých) podľa českého titulu prekladu poviedky Breta Harta. Neskôr, súčasne s oficiálnym vznikom trampskej osady, bola miesto premenované na "Stratenú nádej".

Predvojnová história trampingu z čias jeho prvopočiatkov je známa vďaka osobnosti Boba Hurikána a jeho knihe Dějiny trampingu (1990), popisujúcej niektoré známejšie miesta, kam predvojnoví trampi (hlavne pražskí) jazdili, a osady, ktoré dotýčny autor poznal. Hurikánova kniha je síce pomerne rozsiahla, ale v kontexte je len amatérskym a vcelku emocionálne ladeným popisom doby, niektorých známejších udalostí histórie trampingu a niektorých vybraných faktov, ktoré sú však zaradené do knihy pomerne neorganizovaným spôsobom. Nárok na kompletné a ani odborné hodnotenie hnutia trampingu si však nekladie. Na Slovensku zmapoval dejiny trampingu Zdeno Dočkal v diele "Údolia nestíchlí" (1991).^[8]

Presné dáta z histórie trampingu sú zriedkavé, a pravdepodobne ani nikdy nebudú k dostatočnej dispozícii kvôli neorganizovanosti a regionálnej roztrieštenosti tramského hnutia, rovnako aj kvôli jeho filozofii neorganizovanej samostatnosti. Historicky sa odhaduje, že trampingu sa ako hnutia v priebehu posledných cca 100 rokov počas jeho doterajšej existencie na území Česko-Slovenska aktívne zúčastnilo niekoľko sto tisíc osôb z celkovo asi piatich po sebe nasledujúcich generácií. Počet jednotlivých tramských skupín (tramské partie a osady), ktoré sa dobovo venovali aktivitám trampingu, je v celom priebehu tejto doby odhadovaný na cca 30 až 40 tisíc (niektoré odhady hovoria až o osemdesiatich tisícoch).

Charakteristika

Tramping sa týka určitého životného názoru a je zameraný na nekonzumný životný štýl. Tramské hnutie je primárne založené na priateľstve či kamarátstve, prirodzenom humanizme, elementárnej úcte k druhému človeku, láske a úcte k prírode, rovnako ako aj na úcte ku slobode každého človeka. Z lesnej múdrosti, resp. z woodcraftu, tramping neformálne preberá zákony a zásady, ktoré ako prvý sformuloval americký spisovateľ Ernest Thompson Seton. Vonkajšie atribúty trampingu sa menia, ale spomenuté základy a zásady sú nemenné a platné sú dodnes.

Trampi sa združujú do tzv. tramských osád (skratka T.O. alebo zriedkavejšie S.T.O. – spojené tramské osady). Tie majú obvykle svoju pevnú základňu (flek) aj s vybudovanými chatkami, prístreškami, mimodomovým sedením a táboriskom. Tramská

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

osada má okrem svojho originálneho názvu (tj mala svoje neoficiálne nezameniteľné meno) často tiež svojho šerifa a vlajku, po vojne k týmto základným atribútom pribudli aj domovenky na rukávoch bünd a košieľ. „Predpísané“ umiestnenie domovenky bolo na ľavom rukáve, pol stopy pod ramenným švom košele či bundy. Na domovenke bola skratka TO (trampská osada). V trampských osadách trávajú trampovia spolu s priateľmi svoj voľný čas. Ich stretnutie sa slangovo označuje ako slezina. Väčšie stretnutie trampov, často z rôznych osád, sa nazýva potlach. Potluchy sa väčšinou usporiadávajú pri výročiach osád.

Veľkou skupinou trampov bývali tiež trampovia samotári, tí mali skratku TS (tramp samotár) a svoje, spravidla anglické meno. Keď tramp samotár narazil počas svojej vandrovky na trampskú osadu, mohol sa k nim pridať. Bol väčšinou priateľsky uvítaný, pobudol s nimi ako dlho chcel, a potom šiel ďalej svojou cestou – charakteristickou bola kamarátska voľnosť kedy nikto nikoho neobmedzoval.

Pre širokú spoločnosť sú trampí populárni najmä vďaka svojej hudbe či pesničkárstvu. Trampská hudba čerpá z viacerých žánrov. Romantické predstavy o americkom divokom západe, kovbojstve, zálesáctve a traperstve prirodzene uľahčujú prijímanie americkej **country**. Kultúra amerického beatnictva prenáša do trampskej hudby **folkové** vnímanie. Amerikanizujúce prvky pritom nie sú preberané bezvýhradne. Prispôsobujú sa svojším romantickým predstavám trampov, ich prirodzenému ľudovému mysleniu a rodnej reči. Texty trampských piesní sú zložené v drvivej väčšine v rodnom jazyku trampov (prevažne čeština, veľmi málo v slovenčine) a takmer neexistuje potreba spievať či skladať v anglickom jazyku.

Takmer v každej trampskej osade sa pri táborovom ohni hralo na gitaru a spievalo. **Gitara** bola úplne najzákladnejším a takmer nenahraditeľným nástrojom. Až druhotne sa ku gitare pripájali **basa**, **husle**, **dobro**, **bendžo** či **ústna harmonika**. Jednotlivé trampské osady mávali často svoje osadné kapely a spevácke zbory, ktoré sa pýšili svojimi vlastnými osadnými piesňami. Mnohé z nich boli veľmi úspešné. Piesne, ktoré sa spočiatku šírili len ústnym podaním, boli neskôr často vstrebané žánrom komerčnej či populárnej hudby. Mnohé z nich neskôr takmer alebo úplne zľudovali (zo starých songov môžeme vymenovať napr. pieseň Eduarda Ingriše „Clivo hučí Niagara (1931)“ či pôvodnú trampskú hymnu „Vlajka“. Z tých novších je to potom pieseň „Rosa na kolejších“ od Wabiho Daňka či Wabi Ryvolova pieseň „Bedna od whisky“ a mnohé iné ďalšie). Dokumentované najstaršou trampskou piesňou je „San Caroline“, ktorej autorom je František Hvízdálek. Ide o český text na hudobný motív anglického tradicionálov. Pieseň vyšla prvýkrát tlačou v nakladateľstve Fr. Kovařík v roku 1917.

Podstatnou a veľmi dôležitou vlastnosťou trampingu bolo a stále je, že nebol nikdy pevne **organizovaný** a všetky pokusy o organizovanosť alebo komercializáciu väčšinou zlyhali. Trampovia sa úmyselne nechceli akokoľvek organizovať, pretože vopred vedeli, ako by to dopadlo: Organizáciu by uchvátil štát, ten by začal predpisovať, čo sa má a nemá robiť, a to by znamenalo koniec atmosféry slobody. Hoci žiadne zákony ani pravidlá nikdy **neboli spísané** a ani dohodnuté, napriek tomu sú uznávané a dodržiavané väčšinou ľuďmi, ktorí sa k trampingu hlásia. Napríklad oheň bol pre mnohých trampov do tej miery "posvätný", že by ho ani za daždivého počasia nezapaľovali napr. benzínom – mohli by sa v očiach ostatných kamarátov znemožniť. Iným príkladom nepísaného pravidla je, že keď sa večer sedelo pri

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

táboráku, neexistovalo, aby do ohňa priateľstva niekto hodil ohorok cigarety, lebo by to bola pre ostatných trampov priamo urážka.

Tramping ako spoločenský fenomén

Český tramping je zaujímavý príklad ranej mládežníckej subkultúry, ktorá je porovnateľná s povojnovými subkultúrami a ktorá prežila do dneška, hoci boli jej účastníci často prenasledovaní, najmä počas komunistického režimu.^[9] Ako slobodomyselné občianske ľudové hnutie mal tramping (spolu s oboma príbuznými hnutiami skautingom a lesnou múdrosťou) v obdobiach totalitných vlád neľahkú pozíciu. Všetky tieto hnutia boli totalitárnymi režimami často dosť nevyberavým spôsobom potlačované a uzurpované. V praxi sa to prejavovalo rôzne: Počas socializmu to boli kontroly ŠtB na staniciach, búranie trampských chatiek, rozháňanie trampských potlachov verejnou bezpečnosťou, páranie domoveniek z rukávov na bundách a košeliach, zákazy skautskej činnosti, násilné obsadzovanie skautských klubovní, krádeže kroník atd. Tramping existoval počas celého obdobia socializmu ako protikultúra voči vládnucej kultúre socializmu.^[10] Hoci skautov a trampov nemal rád komunistický režim, rovnako v minulosti nevyhovoval ani nacistickému režimu. Veľká slobodomyselnosť, voľnosť, neformálnosť, obdiv k západnej kultúre, dôraz na jednoduché ľudské bratstvo a humanizmus, politický liberalizmus, láska a úcta k prírode a mnohé iné prejavy týchto hnutí – vždy tu išlo o spoločenské javy a spôsoby uvažovania, ktoré totalitným systémom nikdy príliš nevyhovovali a neboli im po chuti.

V dnešnej dobe sú časté názory, že klasický tramping, tak ako ho poznáme z dejín 20. storočia, je už definitívne prekonanou minulosťou a že je tak de facto mŕtvym hnutím. Diskusia na túto tému prebieha v súčasnosti stále a závery sú stále otvorené. Záležitosť stále nie je dodnes plne a uspokojivo vysvetlená. Veľký spoločenský pohyb a zmeny, ktoré nastali po udalostiach z novembra 1989 poznamenali nepochybne aj trampské hnutie. Isté však je, že všetky tri príbuzné hnutia (t. j. tramping, skauting a lesná múdrosť) našli svoje moderné myšlienkové ekvivalenty v mnohých iných občianskych hnutiach a iniciatívach zameraných napr. na ochranu prírody a krajiny, na ekológiu či na ochranu pamiatok a životného prostredia a pod. Možno aj vidieť, že aj mnohé súčasné moderné športové odvetvia aktívne uskutočňované v prírode (tzv. „outdoor“ aktivity) majú svoj reálny predobraz v niektorých starších formách trampského či skautského športovania a pobytu v prírode. Stále živé je najmä vodáctvo, pešia či lyžiarska turistika, táborenie v prírode, horolezectvo, jazdectvo a ďalšie športové či rekreačné aktivity.

Divoké obdobie

Výpravy do prírody a víkendové dobrodružstvo si nachádzajú obľubu u čím ďalej tým väčšieho množstva ľudí, a tak sa tvorí čoraz viac skupín "kamarátov", ktorí spolu vyrážajú obdivovať krásy našej krajiny. Verejnosť často tieto prvé trumpy označovala ako "divokých skautov", pretože na rozdiel od klasických skautov odmietali organizovanú spoločnosť, aj keď v mnohom zdieľali rovnaké hodnoty. Často tak na túto tému narážame na najrôznejšie karikatúry a vtipy. Skauti narážajú a odsudzujú "morálnu rozvolnenosť" trampov, trampovia zase organizované "vojáčkovanie" skautov. Aj napriek možnej nevraživosti bolo množstvo trampov členmi

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

skautských oddielov a **samotní skauti neskôr často utekali k otvorenejšiemu a slobodnejšiemu trampovaniu.**

V 20. rokoch 20. storočia bol jedným z **najväčších propagátorov trampingu Bob Hurikán (vlastným menom Josef Peterka)**. Pomáhal zakladať jedny z prvých osád na rieke Sázave. Práve vďaka nemu sa zachovalo množstvo materiálov a informácií o počiatkoch trampingu. Je autorom knihy **Dejiny trampingu**, kam zaznamenal jeho rozvoj, až na nepriateľské trampské osady, ktoré vo svojich spisoch nespomenul, a tak upadli do zabudnutia. Ďalším zdrojom informácií o trampských osadách boli ich kroniky, kam sa zaznamenávali všetky dôležité udalosti. Niektoré z osád si svoje kroniky vedú dodnes.

Americký vplyv

Ďalším míľnikom v prerodu trampov do dnešnej podoby, bola doba "kovbojská". Do kinosál sa dostávali **americké filmy** a k dostaniu bolo tiež množstvo **dobrodružnej literatúry z divokého západu**. Množstvo trampov sa tak začalo štylizovať do svojich obľúbených hrdinov, a tak sa začali hojne nosiť kovbojské klobúky, strakaté košele, revolverové puzdrá, kožené topánky a v neposlednom rade tiež **šerifské hviezdy**. Tie sa tiež stali odznakom vedúcich (šerifov) jednotlivých osád. Osady, ktoré boli predtým iba pravidelne navštevovaným miestom, kde bolo možné rozbiť tábor a urobiť oheň, sa začali meniť na prvé zrubové chaty. Provizórne kuchyne a prístrešky pre spánok tak začali nahradzovať plnohodnotné stavby. Trampové objavujú krásy riek samotných, a nielen ich okolia. Veľkú váhu tak u trampov získava tiež vodácky šport.

Hon na trampov

Okolo roku 1927 sa tramping rozmáha po celom území, a tak sa predtým prázdne údolia riek plnia trampmi, ale aj ďalšími ľuďmi, ktorí vyrážajú užívať prírodu. **Trampové tak vyrážajú mimo svoje obvyklé stanoviská a hľadajú nové táborisko**. Trampové začínajú vydávať vlastné tlačoviny a osadné časopisy. K trampingu bezpochyby patrí aj šport. V 30. rokoch 20. storočia sa medzi osadami poriadali rôzne turnaje, ktorých sa zúčastnilo nemálo športovcov, pretože aj v ich radoch sa nachádzali aktívni trampovia. Napríklad obľúbený šport **nohejbal vznikol ako úplná novinka práve v prostredí jednej z trampských osád**.

Veľká rana pre všetky trampy prichádza v roku 1931, kedy vchádza do platnosti **tzv. Kubátov zákon**. Jednalo sa o vyhlášku, ktorá defacto zakazovala tramping, takisto zakazovala spoločné táborenie osôb rôzneho pohlavia v stanoch, chatách alebo zruboch. Jediné povolené táborenie bolo táborenie rodinné. Pokuty pre trampov, ktorí vyhlášku nedodržovali, sa pohybovali medzi 10 až 5000 korunami. **Po vydaní vyhlášky začali trampové protestovať**. Veľkú úlohu tu zohrali trampské časopisy Naše osady, Tramp a Únia trampských osád, ktorých zástupcovia tieto protesty organizovali. Najväčšieho protestu sa potom zúčastnilo neuveriteľných 15 000 trampov. Stíhanie trampov trvalo až do roku 1935, kedy bola **vyhláška Najvyšším súdom zrušená**.

Hudba proti útlaku

Avšak moc dlhú dobu si trampové slobodu užívať nemohli. **Už v 50 rokoch sa začala Štátna bezpečnosť zaujímať o trampy a vykonávala na ich osady a zrazy zátahy**. Počas razíí im zhabala kroniky, či vlajočky, ktoré im boli vrátené až s pádom komunistického režimu.

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

Začiatkom 60. rokov museli znášať šikanovanie a utláčanie od komunistov. Trampové sa ale nevzdali a dostalo sa im podporu napríklad od Ladislava Smoljaka, ktorý sa snažil dostať tramping z tzv. sivej zóny.

Hoci to pre trampov nebolo ľahké obdobie, tak im bolo stále do spevu a začal vznikať modernejší prúd trampskej hudby. Jednou z tvárí, ktorá prispela neraz piesňou do tramského repertoáru, bol **Wabi Ryvola**. Pod jeho perom vznikol nespočet piesní, patrí medzi ne napríklad Krajina troch sínk, Tak už mi moje dievča máva alebo pieseň Zvláštne znamenia, ktorá sa **považuje za nepísanú hymnu českého trampingu**. Po jeho boku bol vždy jeho brat Miky, s ktorým koncertoval a Wabiho piesne od neho **môžeme počuť dodnes**.

Lúče nádeje

S rokom 1970 prišla aj normalizácia, čo prinieslo československým trampom znovu pár lúčov nádeje a malé množstvo ich tak moc vytúženej slobody. Na prelome 70. a 80. rokov sa trampové zblížili s ekologickým hnutím a **začali sa aktívnejšie starať o našu prírodu**. Osady tak začali organizovať hromadné akcie s cieľom upratať v prírode. V týchto rokoch začalo vychádzať pár samizdatových časopisov napr. Toulavec. Časopisy museli vychádzať ilegálne, aj keď sa v nich nič apolitického nepísalo. Vtedajší režim nesúhlasil ani sa slobodomyselnosťou, ktorá bola trampom tak blízka.

Medzi veľkú záľubu trampov patrí aj hudba, ako už bolo zmieňované. Trampové tak začali usporadúvať vlastné hudobné festivaly. **Tým najznámejším je bezpochyby Porta**. Samotná prehliadka vznikla už v roku 1967 v Ústí nad Labem, ale tie najslávnejšie Porty sa konali v rokoch 1988 a 1989. V Plzeňskom areáli sa počas festivalu zišlo až 30 000 ľudí.

Keď sa otvorila Amerika

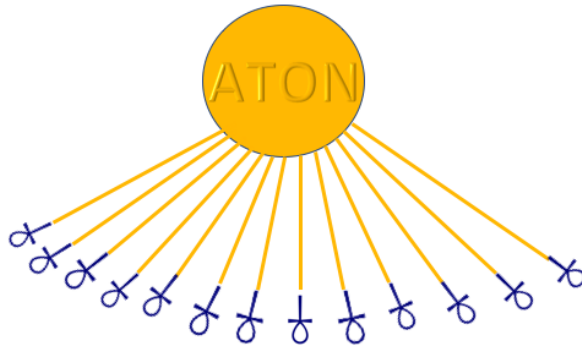
Roku 1989 padol komunistický režim a s jeho pádom sa trampom otvorili dvere do celého sveta. Mnoho z nich sa konečne dočkalo toľko vytúženej slobody. **Konečne sa mohli rozpíchnuť, kam chceli, a nikto im v tom nebránil**. Konečne znova pocítili voľnosť. Mnoho trampov sa toho roku vydalo za hranice, kam sa dlhé roky nemohli pozrieť, pretože ten náš malý československý les, kam sa predtým chodili schovať, už im bol malý.

Trampov za tie roky značne ubudlo, ale aj **v dnešnej dobe sa zakladajú nové tramské osady a záľuba v trampingu sa dedí z generácie na generáciu**. Aj dnes sa organizujú potluchy, síce už nemajú takú vysokú účasť ako predtým, ale o to intenzívnejšia atmosféra tam vládne. Starí trampové na zrazoch rozprávajú, ako začínali s trampingom, aké to bolo, keď spolu medzi osadami súťažili, ako hrial oheň u ich zrubu, ako balili svoju usárnu a ako utekali pred režimom do lesov za slobodou, voľnosťou, kamarátmi a trampingom samotným.

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

Časť D) Dobrý príklad : Trampské vandre a potlach

Ako vyplýva z vyššie uvedeného trampské (ne)hnutie v podstate formovali tri myšlienkové odkazy : woodcraft, skauting a sloboda. Z woodcraftu si tramping osvojil väčšinu princípov :

- budovanie charakteru a cti
- úctu k mágii ohňa
- úctu k pobytu prírode
- rituály a romantiku
- súťaživosť a ocenenia
- samosprávu, voľnosť a slobodu rozhodovania

Zo skautingu tramping prevzal a pod vplyvom amerického Divokého Západu a romantiky prispôobil: organizovanosť v skupinách, dress kód (oblečenie a výstroj), pripravenosť na nečakané situácie a prežitie v prírode, symboliku.

Trampský vander (čo je za ďalším kopcom... ?)

Cieľom trampských vandrov je v naprostej väčšine prípadov odhalovanie tajomstiev prírody a pobyt pokiaľ možno v divočine a v civilizáciou nezasiahnutých častiach prírody. Na rozdiel od iných prístupov a hnutí nie je obyčajne vander zameraný na športové výkony či jednotlivé športové disciplíny, ale na aktívny a poznávací pobyt v prírode. Tomu sa prispôsobuje cieľ, tempo, výstroj. Tramp si na vander vyberá často značené turistické trasy, ale veľmi skoro z nich zide a skúma okolie. Preto trampské vandre často obsahujú prvky v súčasnosti módnych športov : od skalolezectva, horolezectva cez kaňoning, jaskyniarstvo, vodné športy a plávanie, ale aj jazdeckvo. Skúsení trampí sú skutočnými znalcami prírody: poznanie druhov stromov, kríkov, rastlín, húb, flóry a fauny je samozrejým prejavom, pretože ich trampí využívajú pre

svôj pobyt, stravovanie, prípravu ohňa či potravy. Na druhej strane po ich pobyte v prírode neostane stopa v podobe odpadkov, spáleného lesa alebo čo i len podložia kde si varili obed.

Táborenie : v naprostej väčšine prípadov trampi uprednostia táborenie vo voľnej prírode. Sú na to pripravení s patričnou výstrojou : stan, hamaka alebo vojenská celta, karimatka, kvalitný spacák, odľahčený riad, nepremokavé a náhradné oblečenie, kvalitná a vhodná obuv.

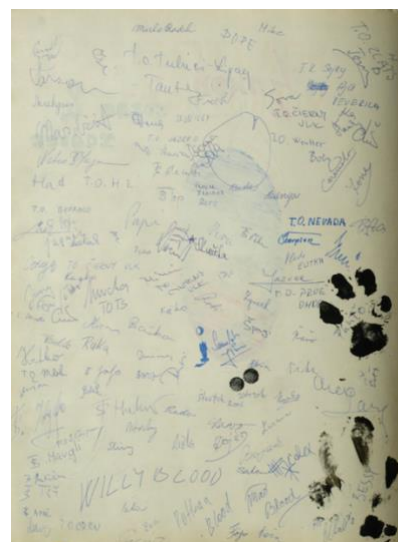
Nedokázať založiť oheň za akýchkoľvek podmienok sa pokladá za hanbu, veď často je táto zručnosť predpokladom prežitia. S tým súvisí aj pohostinnosť : návštevník, hosť k ohňu je bez výhrad vítaný a zdieľa sa s ním všetko : strava, miesto a príbytok. Do ohňa trampi nehádzu odpadky ani plasty (opeká sa na ňom obed..), pri odchode sa oheň likviduje a ak sa dá miesto kde ešte včera plápolal kompletne maskuje či obnovuje.

Potlach

Potlach je slovo z jazyka kmeňa Nootka v súčasnosti pretavené skôr do slova pow-vow. Potlach je pôvodne darovací ceremoniál, ktorého cieľom bolo a stále je získanie alebo udržanie prestíže. Často sa organizuje pri slávnostiach usporiadaných pri príležitosti narodenia, svatieb, iniciácie, či vztyčovania totemu. U národov severozápadného pobrežia Kanady a USA má potlach stáročnú tradíciu. Zkrátka, kto bol schopný viac darovať tomu narástla viac prestíž.

domovenka

podpisy

Aký je teda tramský potlach ? Ak sa držíme Setonovho woodcraftu tak cieľ je ten istý: zvýšenie prestíže tramskej osady alebo tramského samotára. Ako to vyzerá ?

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

Trampské osada, ak sa rozhodne organizovať potlach začne starostlivo plánovať najmä termín. Príprava potlachu trvá aj niekoľko mesiacov, hoci práca na jeho príprave býva najintenzívnejšia krátko (1-2 týždne pred jeho konaním). Ak sú za termín zvolené (obvyčajne jarne až letné mesiace, výnimočne počas zimy) osada rozpošle "zvadlá", t.z. pozvánky. Na zvadle je uvedené srdečné pozvanie osady či jednotlivca, miesto a dátum konania, výnimočne aj krátky program alebo čas zapálenia slávnostného ohňa. Zvadlo býva osobné, často býva výslovne napísané, že platí len pre pozvaných. V dnešnej dobe ak osada uverejní oznam o potlachu na sociálnych sieťach, obvyčajne sa dočká aj nezvaných alebo nevitáných účastníkov (mastňákov a kovbojčkov). Ak sú pozvaní všetci, je to na zvadle vyložene uvedené. V závislosti od popularity a známosti osady, je možné očakávať 5 alebo aj 300 účastníkov. Súčasné veľké (česko-slovenské potluchy) môžu mať aj 500 a viac účastníkov.

Čo hostitelia pripravujú ?

Potlach organizujúca osada obvyčajne dávno pred potlachom začína pripravovať placky - "účastenky a ceny". Tradične bývajú zo šikmo odpílenej haluze či kmeňa brezy o hrúbke cca 5-6 mm. Na účastenky sa používajú konáre a kmienky hrubé do 5cm, na ceny 10 až 25 cm. Obe strany "placky" sa vyhladia hobl'ovačkou alebo brúsnym papierom dohladka. Na čelnú stranu príde motív (obvyčajne prírodná scenéria, ale aj tváre, romantické výjavy zo života trampov, Indiánov, traperov a kovbojov. Ak má osada nadaného umelca, výjavy na čelnej strane bývajú hodnotnejšie a vyvolávajú úprimný obdiv a túžbu ceny vyhrať. Účastenky sú rovnaké podľa počtu očakávaných účastníkov, ceny každá originál. Kým na lícovej strane účastenky býva názov hostiteľskej osady, prípadne výročie (ak ide o výročný potlach ku vzniku osady) na rubovú príde dátum a miesto konania. V súčasnej dobe viaceré osady si profesionálne navrhnu grafický dizajn a na placky ich vypáli laser.

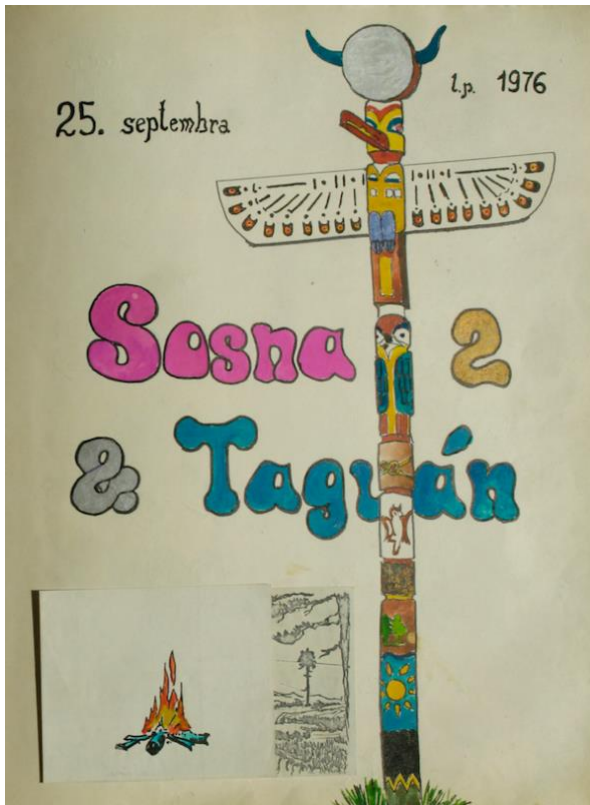
Hostiteľská osada ešte pripravuje stožiar na umiestnenie vlajok hostujúcich osád a jednotlivcov, inštaluje prípadne upravuje vrhací kôl (do zeme zasadený kmeň smreka či jedle), Vyvešuje tabuľu s programom, ak na to má, zriaďuje "saloon" alebo výčap, vystavuje ceny a udržiava pracovný oheň, kde si môžu účastníci navariť či ohriať jedlo (ak nezakladajú vlastný oheň).

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

Ak tramská osada má stály flek / táborisko tak obyčajne pozostáva z ohniska (pracovného a obradného), z rôznych táborových stavieb (sediská, lavice, stôl, táboriská na stany, provizórneho alebo stáleho prístrešku (chajdy), z udržiavaného zdroja vody, pri väčších a často navštevovaných flekoch sa buduje a udržiava aj suchý záchod - latrina.

Prestíž osady sa zvyšuje ak na fleku je postavený totem. Tradícia pochádza opäť zo zvyklostí severozápadných kmeňov Ameriky (najmä Haida, Tlingit, Salish, Kwak-waka-wakh,), ktoré si z kmeňov žltého a červeného cédra vyrezávali domové, ceremoniálne, memoriálne a posmrtné totémy. Čím väčší a bohatšie vyrezávaný totem, tým väčšia prestíž.

Tramské totémy boli často inšpirované slovanskými modlami (Svantovít, Perún, Moréna), neskôr tramskou symbolikou (informácie o osade, jej hodnotách, nápadoch). Súčasnú totémy preberajú viac pôvodnú klanovú symboliku severozápadných kmeňov a na totemoch sa objavujú totemové klanové zvieratá (medveď, vlk, bobor, havran, vták ohnivák, orka, veleryba).

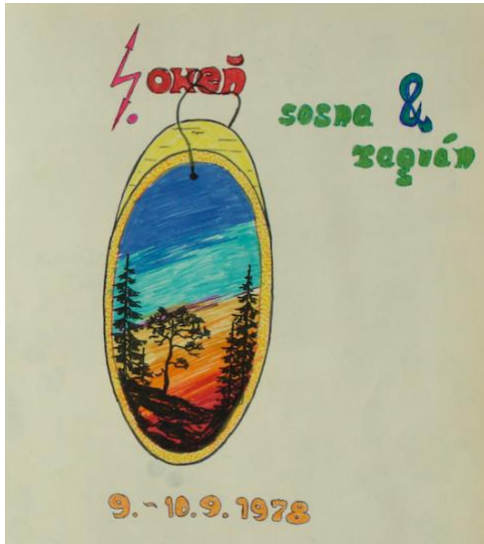
S cenami súvisia súťaže. Tradičné tramské súťaže sa rozdeľujú na denné a večerné, k ohňu. Medzi najbežnejšie denné patrí "zálesácky viacboj", obyčajne pozostávajúci z hodu sekerou /tomahawkom, z hodu nožom a často z hodu oštepom (na cieľ). Menej bežne sa pridáva lasovanie, lukostrelba, vzduchovka, pištoľ, prak, či hod polenom alebo v jednom prípade buldozerovým pásom... :)

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

Zálesácky viacboj dopĺňujú úsmevné alebo aj náročnejšie súťaže (rôzne párové záporenia, ale aj tanec medzi kládami, opičie dráhy na spôsob Tarzaniád, ale aj poznávacie súťaže - rozoznávanie stromov, húb, semien stromov, rôzne behy, bojové hry či plavecké a šplhacie súťaže). Fantázii sa medze nekladú, čím náročnejšia súťaž, tým väčšia prestíž a samozrejme krajšia cena.

Pozvaní účastníci obyčajne hostiteľskej osade prinášajú všeobecné (trampské) alebo osobné dary. Najčastejšie to býva placka, ale často aj remeselné výrobky od vyrezávaných totemov, kožených váčkov a tašiek, puzdier, až po cennejšie a hodnotnejšie veci akou je výstroj : nože, tomahawky, sekerky, lasá prípadne alkoholické nápoje.

Účastníci obyčajne tábora v blízkom okolí potlachoviska na vyhradených miestach alebo podľa svojej vôle kde len chcú. Ak sú pri potlachovisku udržiavané "fleky" / táboriská s udržiavaným ohniskom, využívajú sa tie. U týchto nebýva povinnosť likvidovať ohnisko, ale platí zásada - nenechávať za sebou žiaden odpad, fľaše, plechovky, alobalmi z grilovania zahádzané ohnisko. Ak sa tramp rozhodne využívať najbližší oheň, prispeje k jeho udržiavaniu - obyčajne nazbera a donesie raždie alebo aj väčšie polená či kusy suchého dreva.

Medzi ďalšie úlohy hostiteľskej osady býva príprava slávnostného ohňa. Ten máva tvar vyplnenej pagody (zriedka pyramídy) s ponechanými otvormi pre zapaľovanie. Pre udržiavanie ohňa počas celej noci je potrebné pripraviť aj slušnú zásobu klád - dreva na prikladanie. Oheň sa tradične zapaľuje fakľami vyrobenými z prírodného materiálu (bežne brezová kôra alebo smrekové vetvičky poliate či vyplnené zmesou vosku a živice). Benzín a priemyselné ropné produkty sú úplne vylúčené.

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

Okolo slávnostného ohňa je vytvorený ochranný kruh a druhý vonkajší kruh "čistoty", ktoré vymedzujú priestor do ktorého (po jeho uzatvorení šerifom danej osady alebo organizátorom) má prístup iba "pekelník" či "ohnivec" teda osoba, ktorá sa o oheň do jeho zhasnutia či vymedzeného času stará. Do slávnostného ohňa a kruhu čistoty už nik nesmie nič vhadzovať ani kruh prekračovať (ani nedopatrením). K zapaľovaniu ohňa sa zvoláva rytmickým búšením na bubon, prípadne na kmeň dreva. Organizátor, po zhromaždení účastníkov volá "Volám oheň"! Na toto volanie prichádzajú obyčajne 4 prípadne 5 fakľonosiči (touto roľou poctení účastníci potlachu) a podľa ceremónie woodcraftu (lesnej múdrosti) zapaľujú buďto štyri malé ohníčky po stranách veľkej pagody a veľkú pagodu alebo ak sú len štyria tak buďto ohníčky a následne samotný slávnostný oheň z jeho štyroch strán. Pre ceremóniu zapaľovania sa používajú skrátaná, rozšírená alebo plná verzia zapaľovania ohňa podľa woodcraftu :

KRÁTKA FORMA:

1. Buď čistý, silný a vždy ochraňuj prírodu.
2. Hovor pravdu, buď pokorný, hraj čestne podľa pravidiel.
3. Buď odvážny, mlčanlivý a počúvaj.
4. Buď láskavý, ochotne pomáhaj, ži radostne.

ROZŠÍRENÉ ZNENIE:

• TOTO JE SVETLO KRÁSY:

1. Buď čistý, ty sám aj miesto, kde žiješ.
2. Rozumej svojmu telu a maj k nemu úctu. Je chrámom ducha.
3. Buď priateľom všetkých neškodných tvorov. Chráň stromy a kvety, obzvlášť dávaj pozor na oheň v lese a v meste.

• TOTO JE SVETLO PRAVDY:

1. Čestné slovo je sväté.
2. Hraj poctivo. Falošná hra je to isté ako zrada.
3. Buď pokorný. Uctievaj Veľkého Ducha (Boha) a rešpektuj vieru iných.

• TOTO JE SVETLO SILY:

1. Buď odvážny. Odvaha patrí k najvznešenejším vlastnostiam.
2. Mlč, keď rozprávajú starší a vzdaj im úctu aj inak.

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

3. Buď poslušný. Poslušnosť je základná povinnosť na ceste lesnej múdrosti.

• TOTO JE SVETLO LÁSKY:

1. Buď láskavý. Urob aspoň jeden dobrý skutok denne.
2. Ochotne pomáhaj druhým. Rob svoje povinnosti.
3. Buď veselý. Raduj sa z toho, že žiješ.

ÚPLNÉ ZNENIE:

• TOTO JE SVETLO KRÁSY. VYŽARUJÚ Z NEHO TIETO TRI LÚČE:

1. Buď čistý, ty sám aj miesto, kde žiješ. Neexistuje dokonalá krása bez čistoty tela, duše a konania. Telo je posvätným chrámom ducha, uctievaj preto svoje telo. Čistota prospieva predovšetkým tebe, potom ľuďom okolo teba. A tí, ktorí zachovávajú tento zákon, skutočne slúžia svojej zemi.
2. Buď silný. Rozumej svojmu telu a maj k nemu úctu. Je to chrám ducha, a ak nie je zdravé, nemôže byť silné ani krásne.
3. Ochraňuj všetky neškodné tvory pre radosť, ktorú dáva ich krása. Chráň stromy, kvety a obzvlášť dávaj pozor na oheň v lese i v meste.

• TOTO JE SVETLO PRAVDY. VYŽARUJÚ Z NEHO TIETO TRI LÚČE:

1. Považuj svoje čestné slovo za sväté. To je zákon pravdy a pravda je múdrosť.
2. Hraj poctivo, lebo poctivá hra je pravda a falošná hra znamená zradu.
3. Buď pokorný. Uctievaj Veľkého Ducha (Boha) a rešpektuj vieru iných, lebo nikto nepozná celú pravdu a každý, kto pokorne verí, má právo na našu úctu.

• TOTO JE SVETLO SILY. VYŽARUJÚ Z NEHO TIETO TRI LÚČE:

1. Buď statočný. Odvaha patrí k najvznešenjším vlastnostiam. Strach je pri koreni každého zla. Neohrozenosť znamená silu.
2. Mlč, keď rozprávajú starší a vzdaj im úctu aj inak. V dobe skúšky je mlčanie ťažšie, než rozprávanie, ale nakoniec býva silnejšie.
3. Buď poslušný. Poslušnosť je základná povinnosť na ceste lesnej múdrosti. Poslušnosť znamená sebaovládanie a to je jadrom zákona.

• TOTO JE SVETLO LÁSKY. VYŽARUJÚ Z NEHO TIETO TRI LÚČE:

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

1. Buď láskavý. Urob aspoň jednu nezištnú službu denne, aj keby si mal napríklad len rozšíriť štrbinu v miestach, kde vyviera na povrch prameň.

2. Ochoťne pomáhaj. Rob svoje povinnosti pre povznášajúci pocit, ktorý dáva služba, lebo človek čerpá zo služby silu.

3. Buď veselý. Raduj sa z toho, že žiješ, lebo každá rozumná radosť, ktorú môžeš získať alebo dať, je nezničiteľný poklad, ktorý sa zdvojnásobí vždy, keď sa oň rozdelíš s iným človekom.

Ak organizátor má prístup k osobe, ktorá dokáže založiť oheň bez použitia moderných prostriedkov (trením driev) je to veľká prestíž pre danú osadu a pocta pre účastníkov.

Po vzplanutí ohňa (jeho zhasnutie počas zapaľovania je veľká blamáž...) sa obyčajne spieva tramská hymna "Vlajka".

Vlajka

1. Vše tone v snách a život kolem ztich j
jen dole v tmách kol ohně slyšet smích.
Tam srdce všem jen spokojeně zabuší
z písniček známých vše jistě vytuší.

®: Vlajka vzhůru letí, k radosti svých dětí
hned se s mráčky snoubí vlát bude zas
až mladí čas opustí nás.

2. Po létech sám až zabloudíš v ten kraj
a staneš tam, kde býval kdys tvůj ráj
vzpomeň chvíl těch, kteréš míval tolik rád
tak jako kdysi ozvěnou slyšíš hrát.

Po odznení tramskej hymny, organizátor vyzve pekelníka na uzatvorenie kruhu čistoty a obyčajne požiada o minútu ticha pre zosnulých kamarátov. V súčasnosti sa, pravdepodobne v návale emócií a osobného presadzovania sa do minúty ticha ozývajú hlasy účastníkov : "Ahoj. XY", čím minúta ticha stráca svoj pôvodný význam.

Pri planúcom ohni nasleduje vyhodnotenie denných súťaží alebo alternatívne vyhlásenie súťaží nočných. Najčastejšie podľa stupňa kreativity hostiteľskej osady a jej osadníkov sa vyhlasuje súťaž v speve jednotlivcov a kapiel, zábavné rozprávanie, prípadne náročnejšie a vtipné súťaže vhodné k večernému ohňu. Lepšie situované osady ponúkajú účastníkom čapované pivo a nealkoholické či alkoholické nápoje, v zime dokonca grog, prípade guláš. Piť

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

a ješ' by sa nemalo pri slávnostnom ohni, ale na vyhradenom priestranstve. Ak dôjde k porušeniu nepísaných pravidiel, hostiteľská osada zjednáva nápravu a poriadok, neznalým vysvetľuje, nadmerne odvážnych umierňuje a zriedkavé konflikty rieši prípadnými zauchami alebo aj vykázaním z potlachoviska.

Pri náročnejších klimatických podmienkach, zima, dážď môže ohnivec za súhlasu organizátora otvoriť "kruh čistoty" a účastníci môžu vstúpiť až k ochranému kruhu ohňa. Samozrejme naďalej platí "čistota ohňa" a zákaz prikladania účastníkmi, varenia či ohrievania, nedajbože grilovania a tiež vhadzovania akýchkoľvek predmetov vrátane ohorkov z cigariet.

Niekedy, keď už pekelník skončil svoju úlohu udržiavať oheň, môžu účastníci potlachu alebo tí, ktorí zostávajú pri veľkom ohni spať prikladať drevo na oheň. Naďalej však platí zásada, že na obradnom ohni sa nikdy nevarí a ani sa nezalieva .. je možné rozhrabať uhľíky musí však dohorieť.

Potlach obyčajne končí druhý deň. Niekedy ešte bývajú aj súťaže na druhý deň ráno, prípadne krátke túry či vychádzky do okolia. Trampi často donesú na pobavenie seba aj kamarátov všelijaké praktiky, novinky zo sveta a tak o zábavu nebýva núdza. Pri väčších potlachoch bývajú organizované ženské alebo detské súťaže. Mávajú hrovú a humornú podobu (beh vo vreci, chodule, párové súboje, "konské" dostihy) ale aj moderné pohybové hry (molekuly, rôzne skladačky, súťaže zručností, sily a vedomostí).

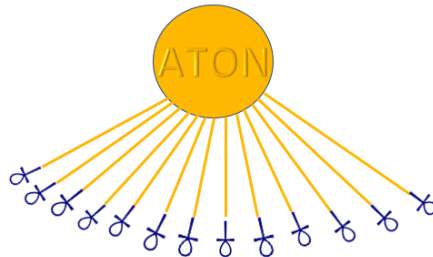
Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

Organizácia trampskeho potlachu v skratke :

- 1) Zvolajte tím organizátorov
- 2) Zvoľte si vhodný dátum (obyčajne víkend)
- 3) Dohodnite obsah /účel potlachu
- 4) Navrhňte v tíme dizajn účasteniek a cien
- 5) Dohodnite rozdelenie prác
- 6) Navrhňte, pripravte a rozošlite pozvánky
- 7) Vyroberte ceny a účastenky
- 8) Prichystajte drevo na pagodu a prikľadanie
- 9) Dohodnite vedúcich súťaží
- 10) Kto bude zapalovať oheň ? Ako ?
- 11) Postavte a vyplňte pagodu ohňa
- 12) Vyroberte 1- 5 faklí na zapálenie ohňa
- 13) Vyroberte a vztýčte stožiar na vlajky
- 14) Opravte /vyroberte totem
- 15) Zorganizujte občerstvenie
- 16) Založte a udržiavajte pracovný oheň
- 17) Zabezpečte prístup k pitnej vode pre účastníkov
- 18) Kto bude hrať tramskú hymnu ?
- 19) Rozpíšte a vyveste program
- 20) Zorganizujte popoludňajšie súťaže
- 21) Zvolajte ľudí na zapálenie ohňa (bubnovaním)
- 22) Zapáľte slávnostný oheň
- 23) Menujte "pekelníka" /ohnivca a odovzdajte mu vidlu /tyč na udržiavanie ohňa
- 24) Uzavrite "kruh čistoty"
- 25) Privítajte účastníkov a držte minútu ticha
- 26) Oboznámte návštevníkov s pravidlami
- 27) Vyhláste a zorganizujte večerné súťaže
- 28) Rozdajte účastenky
- 29) Vyhláste výsledky súťaží a rozdajte ceny
- 30) Ak je to potrebné otvorte kruh čistoty

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

Karpatské Centrum Woodcraftu

Dobré Praktiky

Indiancraft

© GDL Photo

Tanečná prikrývka kmeňa Haida, vyrobená z plste a pravých perleťových gombíkov (cena cca 150 EUR za výrobu, hodnota cca 800 EUR :))

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

Chilkat Tanečná prikrývka kmeňa Kwakwakawakh (Kvakiutl) - totem vlk vyrobené formou "patchwork" cca 2 týždne práce, výroba 50 EUR, hodnota : cca 800 EUR.

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

CARPATHIAN
NETWORK OF LIGHT

Rozety kmeňa "Choctaw" Mississippi, USA. Originály predávané za 30-80 USD. Hodnota týchto replík : 10-15 EUR bez práce, s prácou : 30-40 EUR

Erasmus+

Ref: No: 2021-1-SK01-KA210-ADU-000034935

Úvod

Základy koráľkovania pochádzajú z techník krilovania : rozklepanie urzoních a dikobrazích ostňov na tyčinky a ich prišívanie na odev z bizónnej kože či jelenice. Farby sa používali prírodné : močovina, železité hlinky, uhlie, byliny či rašelina. Po príchode Európanov v 16. storočí sa rýchlo presadili sklenené koráľky, najmä rokajl z českých sklární. Indiáni rôznych kmeňov jednak použili tradičné geometrické vzory (Lakota, Arapaho, Krí a Šošoni a Čiernonožci) alebo kvetinové vzory často už ovplyvnené Európanmi (Čejeni, Odžibvejci, Ute). V 18-19. storočí sa už objavujú aj patriotské vzory s americkou zástavou...

Ako mi hrdo povedal starý lovec na Stampede v Calgary, kde som navštívil Čiernonožcov v típi mestečku : "koráľkuje iba moja squaw!" To nám však nebráni koráľkovať tiež, že chlopi ...? Aké techniky sa používajú ?

1) Tkanie

Táto technika umožňuje "tkat" ramenné pásy, náramky ale aj opasky. Potrebujete na to "luk" (loom) alebo tkací rám (viď obr 1 a 2 a 3). Na pevnú silonovú niť (prípadne na syntetickú Nymo či prírodnú šľachu) navlečiete plánovaný vzor koráľok a navlčený rad položíte medzi natiahnuté vodiace nite. Prevlečiete celý rad koráľok pod a nad natiahnutou niťou a tým ich (podobne ako vlákno na stave) fixujete na danom mieste. Celý rad sa samozrejme dá posúvať po vodiacich nitiach a zahustiť podobne ako sa tká koberec (obr. 4 a 5.)

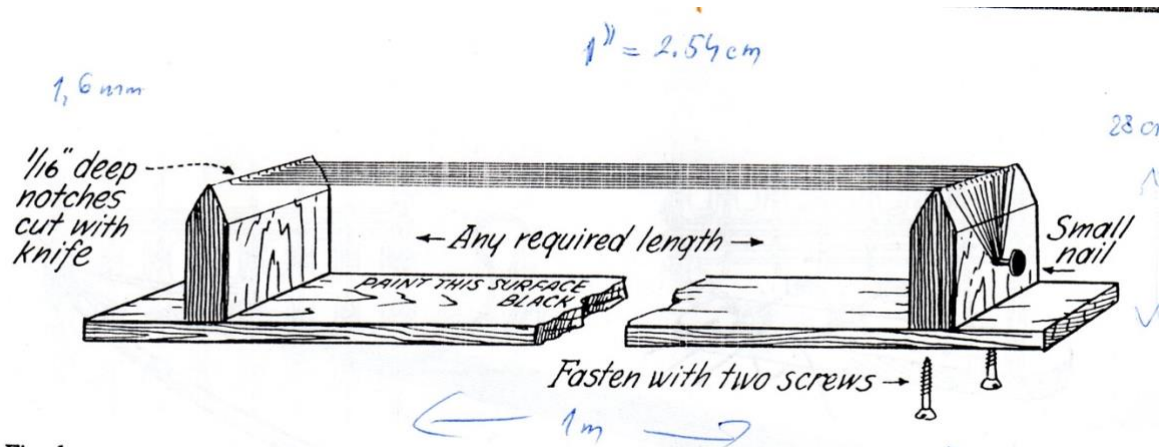

Fig. 1

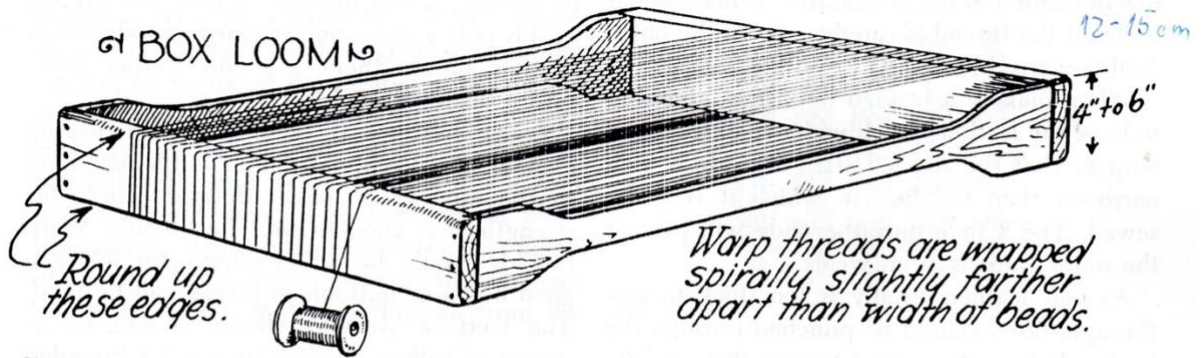

Fig. 2

12

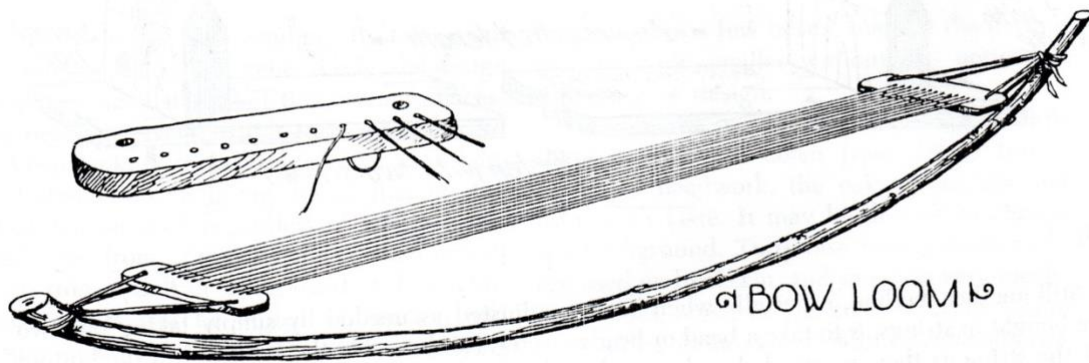

Fig. 3

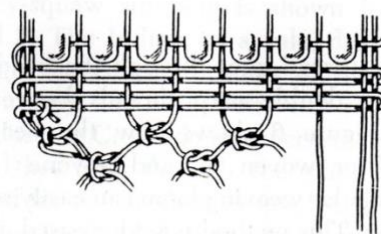
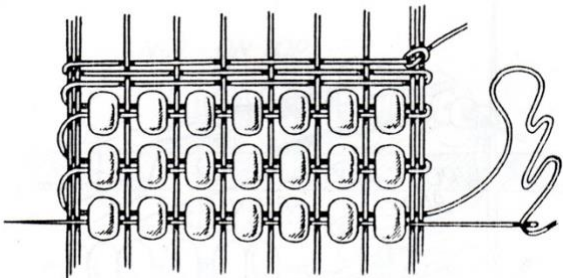

Fig. 5

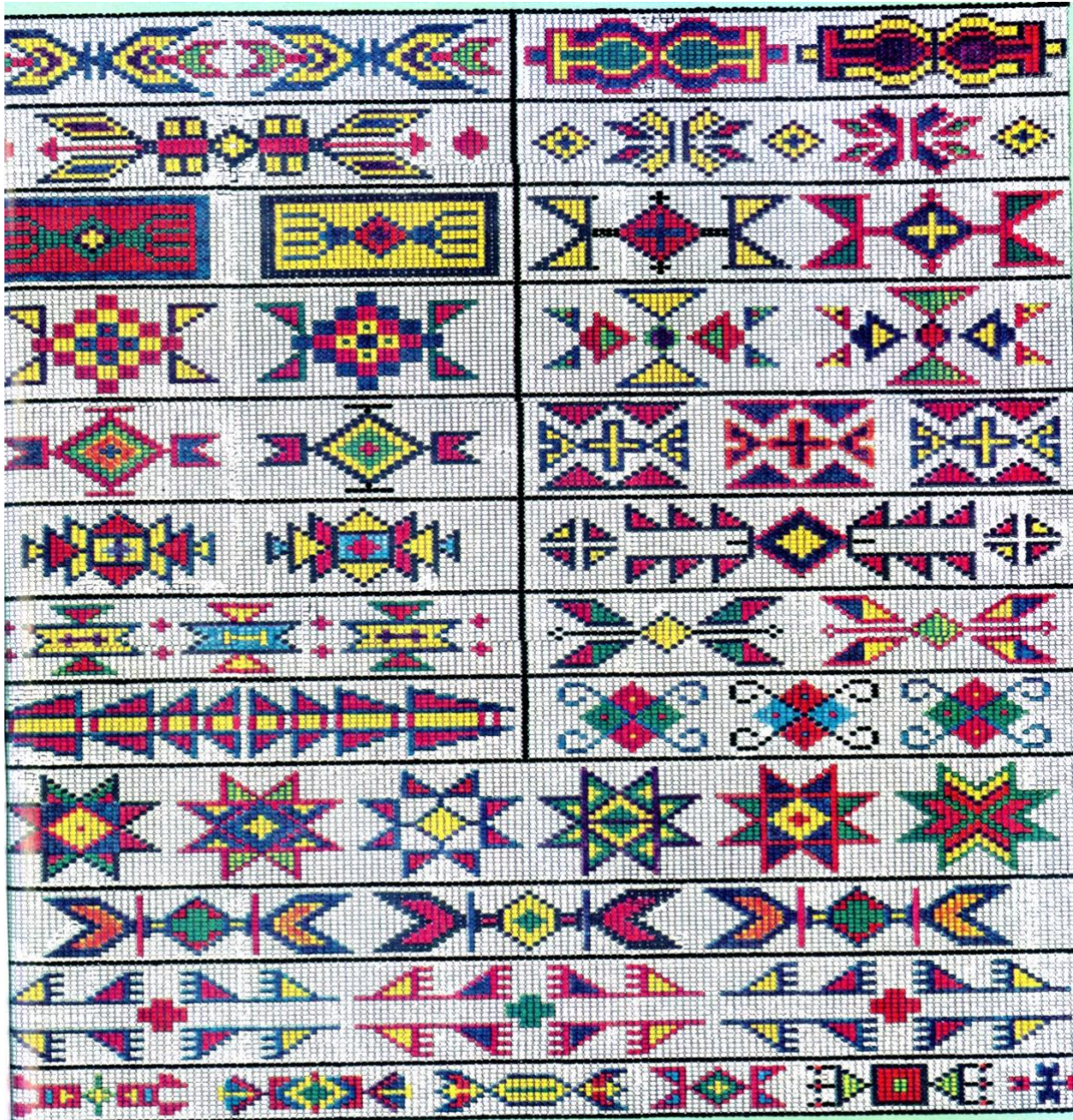

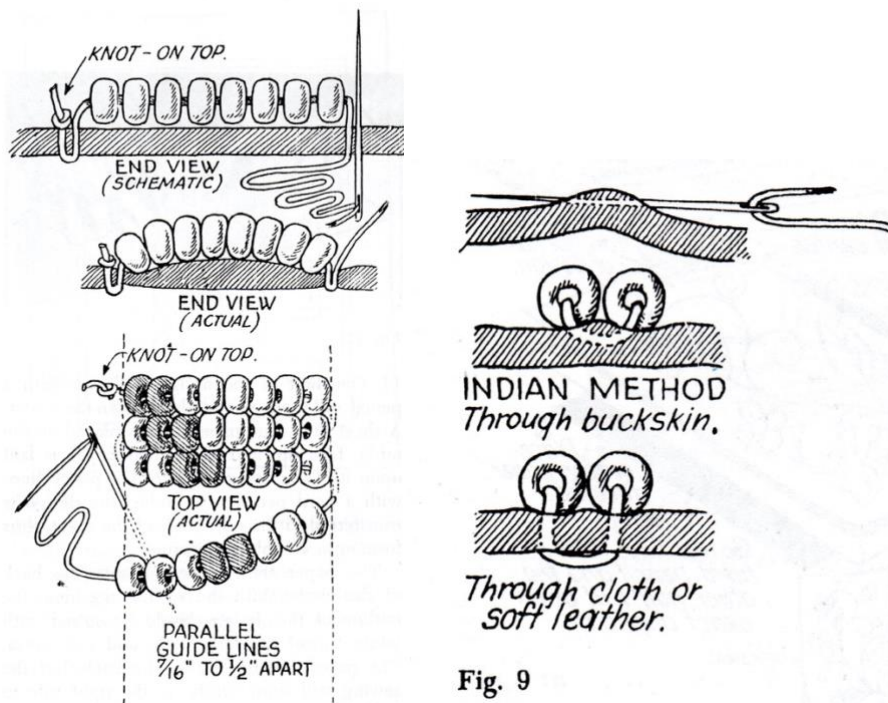
PLATE 4. SIOUX AND CHEYENNE GEOMETRICAL
DESIGNS

2) Našívanie

Touto technikou môžete jednoducho navliecť celý rad korálok na ihlu a priamo prišit' na látku (plstený či syntetický filc) či kožu (obr. 8 a 9.) Samozrejme je dobré prišit' o podklad čím väčší počet korálok, nielen na koncoch ako je to na obrázkoch. Celá štruktúra bude pevnejšia a menej zraniteľná voči roztrhnutiu.

Príklad našivaných korálok na panamu (filcový podklad)

3) Rozety

Výroba roziet je pomerne jednoduchá, o to však pracnejšia. Výroba jednej rozety (komplet so strapcami a retiazkou) môže trvať aj 10-12 hodín. Na tenkú koráľkovaciu ihlu (s úzkym uchom) navlečieme rad korálok a formou (had zožerie svoj chvost), t.j. prevlečením nite cez posledné 1-2 koráľky uzavrieme kruh a prišijeme k podkladu (obr. 18). Ak následne prišijete každú jednu koráľku ku filcovému podkladu získate súmerné, v jednej rovine pevne prichytené dielo !. Lenivej squaw koráľky z rozety "vyskakujú"...

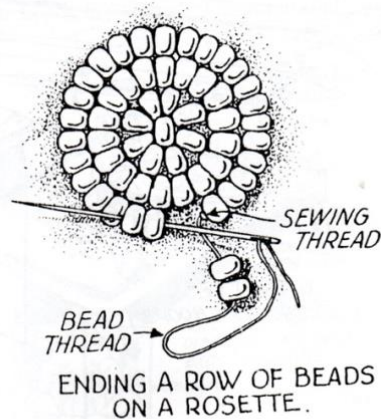

Fig. 18

